EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 2.12.2020
COM(2020) 710 final

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE

Oikeudenkäytön digitalisointi Euroopan unionissa
Välineet mahdollisuuksien hyödyntämiseen

{SWD(2020) 540 final}

1. JOHDANTO

Oikeussuojan saatavuus ja jäsenvaltioiden välisen yhteistyön helpottaminen kuuluvat Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen kirjattuun EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen päätavoitteisiin[1]. Perusoikeuskirjan 47 artikla takaa oikeuden tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen[2]. Toimiva oikeuslaitos on tärkeä myös sisämarkkinoiden toiminnan kannalta ja edellytys talouskasvulle. Oikeussuojan saatavuus on varmistettava ja se on pidettävä yhteiskunnan muutosten tasalla, kaikkiin elämän osa-alueisiin vaikuttava digitaalisaatio mukaan lukien.

Viime vuosikymmenen aikana komissio ja jäsenvaltiot ovat todenneet tehokkaiden oikeuslaitosten tarpeen ja toteuttaneet useita hankkeita, joista on saatu myönteisiä tuloksia oikeudenkäytön digitalisoinnin osalta. Vielä on kuitenkin paljon tehtävää. Välittömien terveys- ja talousvaikutusten lisäksi covid-19-kriisi on tuonut monenlaisia haasteita myös unionin ja sen naapurivaltioiden oikeusjärjestelmille.

Toisaalta covid-19-pandemia on osoittanut, että EU:n on nopeutettava kansallisia uudistuksia, joilla digitalisoidaan oikeuslaitosten tapausten käsittelyä ja osapuolten ja asianajajien välistä tietojen ja asiakirjojen vaihtoa sekä helpotetaan oikeussuojan yleistä saatavuutta[3]. Tämä on antanut pontta jäsenvaltioiden pyrkimyksille hyödyntää tieto- ja viestintätekniikan (TVT) välineitä mahdollisimman tehokkaasti omissa oikeusjärjestelmissään. Toisaalta kriisillä on ollut merkittävä vaikutus kansallisten oikeusjärjestelmien toimintaan, ja se heikentää EU:n rajat ylittävää oikeudellista yhteistyötä, mikä monissa tapauksissa johtaa viivästyksiin ja aiheuttaa merkittävää haittaa yksityishenkilöiden ja yritysten oikeussuojalle[4].

Covid-19-kriisi on siten korostanut tarvetta vahvistaa oikeuslaitoksen kestokykyä kaikkialla EU:ssa. Lisäksi se on korostanut laajemman kansainvälisen yhteistyön ja parhaiden käytäntöjen edistämisen tärkeyttä myös tällä politiikan alalla. Kyse on eurooppalaisiin arvoihin perustuvan yhteiskunnan ja kestävämmän talouden tärkeästä osatekijästä.

Poliittisissa suuntaviivoissaan[5] Euroopan komission puheenjohtaja sitoutui siihen, että Eurooppa pyrkii kunnianhimoisemmin tarttumaan digiajan tarjoamiin mahdollisuuksiin turvallisissa ja eettisissä rajoissa. Hiljattain julkaistussa *Strategisessa ennakointiraportissa 2020*[6] todetaan, että julkishallintojen ja oikeusjärjestelmien digitalisaatio kaikkialla EU:ssa on ratkaisevan tärkeää. Digitaalisen muutoksen tulisi hyödyttää kaikkia, asettaa ihmiset etusijalle ja avata uusia mahdollisuuksia eri sidosryhmille. Näin ollen sen olisi katettava laajasti eri kysymyksiä.

---

1 SEUT-sopimuksen 67 artikla.

2 Euroopan unionin perusoikeuskirja (EUVL C 326, 26.10.2012, s. 391–407).

3 Katso Oikeusvaltiokertomus 2020 – Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa (COM(2020) 580 final).

4 Komissio on laatinut kansallisten oikeusjärjestelmien covid-19-kriisin aikana kohtaamista haasteista yleiskatsauksen, johon on koottu tietoja kriisin vaikutuksista ja kansallisista torjuntatoimista; https://e-justice.europa.eu/content_impact_of_the_covid19_virus_on_the_justice_field-37147-fi.do Esimerkiksi eurooppalaisen pidätysmääräyksen suhteen yksikään jäsenvaltio ei ole yleisluonteisesti lykännyt luovutusten täytäntöönpanoa, mutta joissakin tapauksissa etsityn henkilön siirtäminen pidätysmääräyksen antaneeseen valtioon ei ole onnistunut, lähinnä matkustusrajoitusten ja lentojen peruuttamisten vuoksi. Kunkin siirron toteutuskelpoisuutta on arvioitu tapauskohtaisesti. Maitse toteutetut siirrot (esim. naapurivaltioiden välillä) ovat yleisesti ottaen jatkuneet, ellei rajoja ole suljettu.

5 https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_fi.pdf

6 https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report_fi

Eurooppa-neuvosto[7] ja Euroopan parlamentti[8] ovat todenneet digitalisaation keskeisen roolin EU:n talouden elvyttämisessä ja nykyaikaistamisessa covid-19-kriisin jälkeen.

Heinäkuussa 2020 julkaistussa turvallisuusunionistrategiassa komissio sitoutui toimenpiteisiin, joilla taataan lainvalvonta- ja oikeusalalla työskenteleville paremmat valmiudet mukautua uuteen teknologiaan, erityisesti hankkimalla uusia välineitä ja taitoja sekä kehittämällä vaihtoehtoisia tutkintamenetelmiä[9].

Neuvoston 13. lokakuuta 2020 hyväksymissä päätelmissä *Oikeussuojan saatavuus – digitalisoinnin mahdollisuuksien hyödyntäminen*[10] esitetään konkreettisia ehdotuksia oikeussuojan tehokkaaseen saatavuuteen ja digitalisaatioon liittyvien keskinäisten politiikkojen tehostamiseksi.

Tätä taustaa vasten on tärkeää, että EU saa oikeudenkäytön digitalisoinnin täyteen vauhtiin. Vaikka paljon on jo tehty, sekä kansallisella että Euroopan tasolla on tehtävä vielä paljon työtä oikeusjärjestelmien kestokyvyn vahvistamiseksi ja niiden verkkokäyttömahdollisuuksien parantamiseksi. Komission sähköisestä hallinnosta saamien kokemusten perusteella digitalisaatio on yksi oikeusjärjestelmien rakenteellisten uudistusten osa-alue, jolla odotetaan olevan myönteisiä vaikutuksia järjestelmiin. Tällaisten uudistusten yhteydessä prosessit ja niitä tukevat järjestelmät on suunniteltava ja kehitettävä aina kansalaisten ja yritysten tarpeet huomioiden.

Digitaaliteknologian hyödyntämiseksi oikeudenkäyntimenettelyissä mahdollisimman kattavasti tämä tiedoksianto on kaksitahoinen. Kansallisella tasolla tarkoituksena on auttaa jäsenvaltioita paremmin siirtämään kansalliset oikeusjärjestelmänsä digiaikaan parantamalla kansallisten oikeusviranomaisten yhteistyötä ja digiteknologian käyttöönottoa kansalaisten ja yritysten parhaaksi. Euroopan tasolla tarkoituksena on parantaa rajat ylittävää oikeudellista yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten välillä. Tähän kuuluisi erityisesti julkisten oikeuspalvelujen laajempi digitalisointi, turvallisten ja laadukkaiden etäviestintätekniikoiden (videoneuvottelut) käytön edistäminen, kansallisten tietokantojen ja rekisterien yhteenliittämisen helpottaminen ja toimivaltaisten viranomaisten välisten turvallisten sähköisten tiedonsiirtokanavien käytön edistäminen.

Tässä tiedonannossa esitetään uusi lähestymistapa oikeudenkäytön digitalisointiin. Se perustuu kattavaan kokoelmaan oikeudellisia, tietoteknisiä ja rahoitusvälineitä, joita eri toimijat voivat hyödyntää oikeusjärjestelmissä tarpeidensa mukaan.

Oikeudenkäytön digitalisoinnin suunnittelussa ja toteutuksessa on varmistettava Euroopan unionin perusoikeuskirjassa vahvistettujen perusoikeuksien[11] kunnioittaminen kaikilta osin. Tällainen lähestymistapa takaisi sen, että kaikki unionissa voisivat saada täyden hyödyn oikeusalan uusista digitaalisista välineistä. Siksi on tärkeää varmistaa, että tehokas

---

7 *A roadmap for recovery – towards a more resilient, sustainable and fair Europe*, hyväksytty 23. huhtikuuta 2020.

8 17. huhtikuuta 2020 annettu päätöslauselma EU:n yhteensovitetuista toimista covid-19-pandemian ja sen seurausten torjumiseksi.

9 COM/2020/605 final

10 EUVL C 342I, 14.10.2020, s. 1

11 Esimerkiksi oikeus henkilötietojen suojaan, oikeus puolueettomaan tuomioistuimeen ja tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin – myös niille, joilla ei ole käytössään digitaalisia välineitä tai niiden käyttöön tarvittavia taitoja, sekä iäkkäiden ja vähäosaisten henkilöiden tilanne huomioon ottaen.

oikeussuoja on yhdenvertaisesti myös vammaisten henkilöiden ja lasten saatavilla[12]. Turvallisuusnäkökohtien huomioiminen on olennaisen tärkeää oikeusalan digitaalisten ratkaisujen suunnittelussa ja käyttöönotossa niiden käyttöönoton edistämiseksi ja kansalaisten luottamuksen vahvistamiseksi. Lisäksi digitalisaatio parantaa oikeussuojan saatavuutta ja auttaa siten myös vahvistamaan oikeusvaltioperiaatetta EU:ssa.

2. OIKEUSJÄRJESTELMIEN HAASTEET DIGIAIKANA

Jäsenvaltioilla on erilaisia kullekin maalle ominaisia haasteita ja eroavaisuuksia. Komissio on julkaissut vuodesta 2013 alkaen vuosittaisen EU:n oikeusalan tulostaulun[13], jossa on myös lyhyt esitys oikeusjärjestelmien digitalisoinnista eri jäsenvaltioissa koskien esimerkiksi tuomioiden saatavuutta sekä kanteiden toimittamista ja seuraamista verkossa. Kahdessa hiljattain julkaistussa tutkimuksessa analysoitiin innovatiivisten teknologioiden käyttöä[14] ja erityisesti digitaalista rikosoikeutta[15].

Komissio on tehnyt perusteellisen analyysin ja esittelee kartoituksen kaikkien jäsenvaltioiden oikeudenkäytön digitalisoinnista tähän tiedonantoon liitetyssä komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa[16]. Siitä käy ilmi eri jäsenvaltioiden edistymisasteet.

Esimerkiksi:

- kymmenessä jäsenvaltiossa yksityishenkilöillä on käytettävissään sähköinen kansio, joka sisältää tiedot kaikista heidän vireillä olevista siviilioikeudellisista asioistaan;
- rikoslain osalta uhreilla on käytettävissään sähköinen kansio seitsemässä jäsenvaltiossa ja vastaajilla yhdeksässä jäsenvaltiossa;
- kaikkiaan 13 jäsenvaltion tuomioistuimet hyväksyvät yksinomaan digitaalisesti toimitettuja todisteita kaikenlaisissa rikosasioissa;
- siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa kymmenen jäsenvaltion tuomioistuimet hyväksyvät digitaalisia todisteita kaikenlaisissa menettelyissä.

Kaiken kaikkiaan tulosten perusteella jäsenvaltioilla on käytössään hyvin monenlaisia järjestelmiä. EU:n oikeuden tulostaulusta ja kyseisestä kartoituksesta käy ilmi, että monet oikeuden osa-alueet voisivat hyötyä laajemmasta digitalisaatiosta.

Tiettyjä poikkeuksia[17] lukuun ottamatta rekisterit ja tietokannat ovat yksi osa-alue, jolla digitalisaation on todettu etenevän hitaasti. Niin yksityishenkilöillä, yrityksillä kuin oikeusalan toimijoillakin on vaikeuksia hankkia tietoja, joihin heillä tai niillä on oikeus.

---

[12] Kuten YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen, jonka sopimusosapuolia EU ja kaikki jäsenvaltiot ovat, 13 artiklassa on mainittu.

[13] https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_fi

[14] *Selvitys innovatiivisten teknologioiden käytöstä oikeusalalla*; https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en

[15] *Cross-border digital criminal justice*; https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e38795b5-f633-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en

[16] SWD(2020) 540

[17] Esimerkiksi jäsenvaltioiden digitoidut kaupparekisterit, jotka on liitetty yhteen kaupparekistereiden yhteenliittämisjärjestelmän kautta – ks. tämän tiedonannon kohta 3.4.

Monissa tapauksissa tietoja ei ole saatavilla verkossa, mistä aiheutuu käytännössä paljon tehottomuutta.

Toinen jatkuva ongelma EU:n oikeusjärjestelmässä on paperiasiakirjojen käyttö, mikä on edelleen vallitseva käytäntö kansallisissa ja rajat ylittävissä oikeudenkäyntimenettelyissä. EU:n oikeudelliset menettelyt edellyttävät tietojenvaihtoa toimivaltaisten kansallisten viranomaisten välillä, mihin liittyy usein vakiomuotoisen datan tai suurten datamäärien käyttöä. Nykyisessä EU:n lainsäädännössä ei kuitenkaan säädetä tällaisen tiedonvaihdon siirtovälineistä tai yksityiskohtaisista järjestelyistä. Tämän vuoksi suurin osa viestinnästä tapahtuu edelleen paperipohjaisesti, mikä aiheuttaa tehottomuutta rajat ylittävässä tietojen vaihdossa (pääasiassa nopeuden, luotettavuuden, jäljitettävyyden ja kustannusten suhteen) ja vaikeuttaa yksityishenkilöiden ja yritysten tiedonsaantia sekä hidastaa jäsenvaltioiden viranomaisten välistä tietojen vaihtoa.

Ennakoivan suunnittelun ja koordinoinnin puute ovat johtaneet erilaisten kansallisten tietoteknisten välineiden kehittämiseen, mikä vaikeuttaa nopean rajat ylittävän yhteentoimivuuden saavuttamista. Tämä on johtanut paperiasiakirjojen käytön kasvuun kansallisella tasolla. Ongelman ratkaisemiseksi jäsenvaltiot ovat kartoittaneet erilaisia lähestymistapoja rajat ylittävän oikeudellisen yhteistyön digitalisoimiseksi samalla suojellen jo tekemiään investointeja. Näitä selvityksiä on toteutettu pääasiassa jäsenvaltioiden, oikeusalan ammattijärjestöjen ja komission välisillä vapaaehtoisilla hankkeilla. Vaikka tästä yhteistyöstä on syntynyt useita tehokkaita välineitä (erityisesti e-CODEX[18]), jäsenvaltiot eivät ole vielä ryhtyneet johdonmukaisesti käyttämään näitä ratkaisuja.

EU:n oikeus- ja sisäasioiden virastot ja elimet ovat tunnistaneet tarpeen parantaa digitaalisia yhteistyövalmiuksiaan, jotta ne voisivat tehokkaasti tukea jäsenvaltioiden viranomaisia rajat ylittävän rikollisuuden torjunnassa[19]. Ne ovat kohdanneet useita haasteita, joihin kuuluvat kehittyneen digitaalisen infrastruktuurin ja luotettavien viestintäkanavien puuttuminen sekä kansallisten viranomaisten keskinäiseen ja kyseisten viranomaisten ja EU:n virastojen ja elinten väliseen todisteiden vaihtoon tarvittavien sovellusten puuttuminen. Siksi on olennaisen tärkeää, että virastot ja elimet, kuten EU:n rikosoikeudellisen yhteistyön virasto (Eurojust), Euroopan syyttäjänvirasto (EPPO), Euroopan petostentorjuntavirasto (OLAF) ja Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirasto (Europol) sopivat yhteisestä lähestymistavasta, joka takaa sujuvan ja turvallisen yhteistyön jäsenvaltioiden kanssa ja on sovellettavan oikeudellisen kehyksen mukainen etenkin henkilötietojen suojan osalta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että EU:n ja sen jäsenvaltioiden on olennaisen tärkeää poistaa kyseiset esteet ja ottaa oikeusvarmuuden saatavuus keskeiseksi osaksi Euroopan digitaalista vuosikymmentä. Tämä pätee kaikkiin oikeusjärjestelmän toimijoihin.

[18] e-Justice Communication via Online Data Exchange;

[19] Digitaalista rikosoikeutta koskevan selvityksen (ks. alaviite 29) yhteydessä vastauksia antoivat muun muassa seuraavat oikeus- ja sisäasioiden alan virastot ja elimet: Eurojust, Europol ja EPPO.

3. VÄLINEET OIKEUDENKÄYTÖN DIGITALISOINTIIN

Tässä tiedoksiannossa ehdotetaan oikeudenkäytön digitalisoinnin välineistöä, jonka avulla voidaan ratkaista edellä mainitut haasteet ja edistää oikeusalan digitalisaatiota. Komissio ehdottaa lähestymistapaa, jossa otetaan huomioon jäsenvaltioiden erilaiset kansalliset olosuhteet ja toimivaltakysymykset sekä kunnioitetaan kaikilta osin toissijaisuus- ja oikeasuhteisuusperiaatteita. Täysimittaisen vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen saavuttamiseksi on myös tärkeää, että kaikki jäsenvaltiot pyrkivät tasoittamaan nykyisiä digitalisaation tason eroja, vähentämään hajanaisuutta kansallisten oikeusjärjestelmien välillä ja hyödyntämään asiaankuuluvien EU:n rahoitusmekanismien tarjoamia mahdollisuuksia.

Ehdotetun välineistön välineet on luokiteltu yleisellä tasolla seuraavasti:

1. **jäsenvaltioille tarjottava rahoitustuki**, joka mahdollistaa pitkäaikaisten vaikutusten aikaansaamisen;

2. **lainsäädäntöaloitteet**, joilla asetetaan digitalisaatiota koskevia vaatimuksia ja edistetään parempaa oikeussuojan saatavuutta ja maiden rajat ylittävää yhteistyötä esimerkiksi tekoälyn alalla;

3. **tietotekniset välineet**, joita voidaan kehittää lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä ja käyttää kaikissa jäsenvaltioissa. On tärkeää, että nykyiset ja uudet tietotekniset välineet ovat lähtökohtaisesti yhteentoimivia, vammaisille esteettömiä, käyttäjäkeskeisiä, nopeita, turvallisia, luotettavia, häiriöitä kestäviä ja datavetoisia[20] sekä varmistavat yksityisyyden suojan, tietosuojan ja läpinäkyvyyden;

4. **kansallisten koordinaatio- ja valvontavälineiden kehittäminen**, mikä mahdollistaisi säännöllisen valvonnan, koordinoinnin, arvioinnin sekä kokemusten ja parhaiden käytäntöjen vaihdon.

Välineistöön kuuluu sitovia ja ei-sitovia toimia. Pakollinen digitalisaatio vaikuttaa välttämättömältä esimerkiksi rajat ylittävän oikeudellisen yhteistyön kannalta, jotta tehokas ja sujuva rajat ylittävä viestintä olisi mahdollista. Muita välineitä, jotka eivät välttämättä ole sitovia, ovat muun muassa tietojen jakamiseen ja parhaiden käytäntöjen vaihtamiseen liittyvät mahdollisuudet.

Kaikki oikeudenkäytön digitalisointiin liittyvät toimenpiteet on toteutettava täysin perusoikeuksia kunnioittaen. Näitä ovat esimerkiksi oikeus henkilötietojen suojaan, puolueettomaan tuomioistuimeen ja tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin sekä suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteet.

Lisäksi digitalisaatioprosessissa on otettava täysimääräisesti huomioon heikossa asemassa olevien ryhmien tarpeet. Digitaaliteknologia muuttuu jatkuvasti helppokäyttöisemmäksi, tulee valtaväestön saataville iästä tai koulutustasosta riippumatta ja on esteetöntä vammaisille henkilöille. Samalla on kuitenkin varmistettava institutionaalisilla, organisatorisilla ja teknisillä toimenpiteillä oikeussuojan täysi saatavuus heikossa ja haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille ja ihmisille, joilta puuttuu riittävät resurssit tai digitaidot, esimerkiksi lapsille tai iäkkäille ihmisille. Lisäksi rikoksen uhrien on pystyttävä hyödyntämään digitaalisia välineitä uhrien yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

[20] Eli hyödyntävät yhä enenevässä määrin saatavilla olevaa dataa komission tiedonannossa *Euroopan datastrategia* (COM(2020) 66 final) esitetyn Euroopan datastrategian mukaisesti.

Oikeus puolueettomaan tuomioistuimeen ja tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin on taattava. Erityisesti digitaalisessa ympäristössä tapahtuvissa rikosoikeudellisissa menettelyissä tulee huolehtia siitä, ettei digitaalinen käsittely haittaa oikeutta puolustukseen, esimerkiksi oikeutta hankkia asianajaja tai oikeutta päästä käsiksi todistusaineistoon. Lisäksi myös siviilioikeudellisissa menettelyissä on taattava tasaveroinen lähtöasema.

3.1. Rahoitustuki jäsenvaltioille

Asianmukaisten tietotekniikkajärjestelmien kehittäminen oikeusalan käyttöön vaatii aikaa ja ennen kaikkea resursseja. Siksi EU:n oikeudenkäytön digitalisoinnin toteuttamista koskevan kattavan strategian on ratkaistava **rahoituksen saatavuus**.

Oikeusjärjestelmien digitalisointi, olemassa olevien digitaalisten ratkaisujen omaksuminen ja uusien käyttöönotto edellyttää merkittäviä investointeja infrastruktuuriin, suunnitteluun, toteuttamiseen, ylläpitoon ja koulutukseen[21]. Riittävän nopean muutoksen aikaansaamiseksi tarvitaan kaksiosaista lähestymistapaa:

- rahoitustukea jäsenvaltioille todellisen digitaalisen muutoksen käynnistämiseksi oikeusjärjestelmissä; ja
- tukea EU:n laajuisten hankkeiden toteuttamiseen.

Digitaaliseen oikeuteen siirtymistä olisi tuettava kaikin keinoin, esimerkiksi uusilla koheesiopolitiikan välineillä, uusilla oikeuslaitokseen ja digitaalisen Eurooppaan liittyvillä ohjelmilla sekä elpymis- ja palautumistukivälineellä.

Elpymis- ja palautumistukivälineen varsinaisena tarkoituksena on tukea kestävän elpymisen kannalta oleellisia kansallisia investointeja ja uudistuksia[22]. Ohjeistaessaan jäsenvaltioita elpymis- ja palautumistukisuunnitelmien laatimisessa elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanoa varten komissio onkin painottanut sitä, että oikeusalan digitalisaatio on yksi jäsenvaltioille painokkaasti suositelluista uudistusten ja investointien painopistealueista[23]. Tähän liittyvät kansalliset hankkeet voidaan sisällyttää elpymis- ja palautumistukivälineen mukaiseen digitalisaatioon liittyvien menojen 20 prosentin tavoiteosuuteen, joka on varattu Euroopan digitaalisen valmiuden toteuttamiseen.

Komission vuosien **2021–2027 koheesiopolitiikkaan liittyvissä ehdotuksissa** lähdetään siitä, että oikeudenkäytön digitalisaatiolle on laajasti tarvetta, ja vahvistetaan yhteyttä talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson mukaisiin maakohtaisiin suosituksiin, joissa oikeudenkäytön digitalisointi on määritelty painopistealueeksi eräiden jäsenvaltioiden osalta vuodesta 2016 asti[24]. Siksi jäsenvaltioiden olisi parhaansa mukaan hyödynnettävä uuden

[21] Oikeusalan ammattilaisille tarjottavaa digitaalisten välineiden ja teknologioiden käyttökoulutusta on käsitelty komission tiedonannossa *Ensuring justice in the EU — a European judicial training strategy for 2021-2024* (COM(2020) 713).

[22] Komissio tekee tarkastuksia varmistaakseen, ettei samoja investointeja rahoiteta kahteen kertaan. Elpymis- ja palautumistukivälineen tavoitteena on rahoittaa lisäinvestointeja eikä syrjäyttää investointeja, joille voitaisiin saada rahoitus muiden mekanismien kautta.

[23] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/3_en_document_travail_service_part1_v3_en_0.pdf

[24] Kroatia vuodesta 2016, Kypros vuodesta 2017, Belgia vuodesta 2018 ja Kreikka vuodesta 2020.

ohjelmakauden tuomia mahdollisuuksia, erityisesti Euroopan aluekehitysrahaston[25] ja Euroopan sosiaalirahasto plus -ohjelman osalta.

Teknisen tuen väline[26] tarjoaa kaikille jäsenvaltioille tukea rakenteellisten uudistusten toteuttamiseen, myös oikeusalalla. Komissiolla on jo huomattavasti kokemusta nykyisen rakenneuudistusten tukiohjelman mukaisten oikeusjärjestelmien digitalisointiin liittyvien hankkeiden toteuttamisesta useissa jäsenvaltioissa.

Sähköisistä viranomaispalveluista saatujen kokemusten perusteella komissio katsoo, että digitalisaatio on sellainen oikeusjärjestelmien rakenteellisten uudistusten osa-alue, jolla odotetaan olevan myönteinen vaikutus järjestelmiin itseensä (kuten hallintotapaan sekä henkilöstön ja tapausten hallintaan). Järjestelmien digitalisoinnin edellytyksenä on prosessien ja niitä tukevien järjestelmien uudelleensuunnittelu kansalaisten ja yritysten tarpeet huomioiden. Digitaalisen muutoksen vaikutus jäisi varsin rajalliseksi, jos rakenteellisia uudistuksia toteutettaisiin kiinnittämättä huomiota korkean tason prosessien uudelleensuunnitteluun.

Niihin digitalisointihankkeisiin, joilla on EU-ulottuvuus, tulisi saada tukea uuden **oikeusalan ohjelman** ja **digitaalinen Eurooppa -ohjelman** kautta. Kumpikin väline edistää oikeudenkäytön digitalisointia esimerkiksi tukemalla yhteentoimivien[27] ratkaisujen perustamista tehokkaampaa rajat ylittävää yhteistyötä sekä rekistereiden ja tietokantojen yhteenliittämistä varten. Digitaalinen Eurooppa -ohjelma tarjoaa myös mahdollisuuksia monialaisten innovatiivisten teknologiahankkeiden, erityisesti tekoälyyn perustuvien ja hajautetun tilikirjan teknologioiden (lohkoketju), pilotointiin.

Ehdotetut toimet	**Kuka vastaa?**	**Mihin mennessä?**
Tuki oikeusjärjestelmien ja olennaisten julkisten palvelujen digitalisoinnin myötä kansalaisille ja yrityksille tarjottaville uusille palveluille uusien koheesiopolitiikan välineiden puitteissa	Komissio/jäsenvaltiot	Käynnissä, jatkuu vuoteen 2027 asti
Oikeudenkäytön digitalisointitoimenpiteiden priorisointi osana kansallisia elpymis- ja palautumissuunnitelmia.	Jäsenvaltiot	Käynnissä, jatkuu vuoteen 2026 asti
Oikeusjärjestelmien digitalisointia koskevien hakemusten lähettäminen teknisen tuen välineen puitteissa	Jäsenvaltiot	Käynnissä, jatkuu vuoteen 2027 asti

[25] Erityisesti toimintapoliittinen tavoite ”älykkäämpi Eurooppa”, johon pyritään innovaatioiden ja taloudellisen muutoksen avulla, sekä erityistavoite ”Digitalisaation etujen hyödyntäminen kansalaisten, yritysten ja julkishallinnon hyväksi”. Investointien olisi oltava linjassa kansallisten tai alueellisten älykkään erikoistumisen strategioiden kanssa ja edesauttaa älykästä taloudellista muutosta.

[26] Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi teknisen tuen välineen perustamisesta (COM(2020) 409 final).

[27] Komissio on ilmoittanut aikovansa arvioida Euroopan yhteentoimivuusperiaatteita arvioidakseen millaista tukea ne tarjoavat valtioille yhteentoimivien digitaalisten julkisten palvelujen (eli verkossa saatavilla olevien ja kaikkien EU-maiden yritysten ja kansalaisten käytettävissä olevien palvelujen) järjestämiseen. Lisäksi hankkeessa ehdotetaan EU-maiden hallituksille uutta yhteentoimivuusstrategiaa. https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12579-Interoperable-digital-public-services-European-Interoperability-Framework-evaluation-strategy

Rahoitustuki oikeusalan ohjelman ja Digitaalinen Eurooppa -ohjelman (2021–2027) puitteissa oikeudenkäytön digitalisoinnin EU:n tasolla mahdollistaville hankkeille	Komissio/jäsenvaltiot	Käynnissä, jatkuu vuoteen 2027 asti
Kansallisten oikeusjärjestelmien ja olennaisten julkisten palvelujen konkreettisten digitalisointihankkeiden toteuttaminen, esimerkiksi sähköisten rekisterien ja tietokantojen, asianhallintajärjestelmien ja turvallisten viestintäkanavien luominen, videoneuvotteluvälineiden toimittaminen oikeusviranomaisille ja digitaalisten palvelujen helppokäyttöisyyden varmistaminen	Jäsenvaltiot	Käynnissä, jatkuu vuoteen 2027 asti

3.2. Digitaalisen kanavan nostaminen oletusvaihtoehdoksi EU:n rajat ylittävässä oikeudellisessa yhteistyössä

Rajat ylittävän oikeudellisen yhteistyön menettelyjen digitalisointi on tähän mennessä perustunut pääasiassa jäsenvaltioiden välisiin vapaaehtoisiin hankkeisiin[28]. Tämä lähestymistapa näyttää kuitenkin saavuttaneen rajansa. Esimerkiksi[29] siviili- ja kauppaoikeuden alalla seitsemän jäsenvaltiota käyttää digitaalisia viestintävälineitä kaikkien olennaisiin EU-säännöksiin liittyvässä viestinnässään muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa, kuusi käyttää niitä rajoitetusti ja seitsemän ei tällä hetkellä käytä niitä ollenkaan. Tämä sirpaleisuus tuottaa pysyvää tehottomuutta – muun muassa jatkuva paperiasiakirjojen käyttö aiheuttaa tarpeettomia taloudellisia kustannuksia ja kielteisiä ympäristövaikutuksia. Lisäksi digitaalisten viestintävälineiden käyttö ei sinällään täysin täytä digitalisoitujen menettelyjen tarvetta, ja tätä varten tarvitaan asianmukaisia oikeudellisia järjestelyjä.

Komissio on jo ehdottanut uutta lähestymistapaa digitalisaatioon tiettyjen EU-lainsäädännön kohtien osalta. Se ehdotti 31. toukokuuta 2018 muutoksia asiakirjojen tiedoksiantoa koskevaan asetukseen[30] ja todisteiden vastaanottamista koskevaan asetukseen[31]. Nämä asetukset muun muassa muodostavat oikeudellisen kehyksen kansallisten viranomaisten väliselle viestinnälle rajat ylittävän yhteistyön yhteydessä. Komission vaikutustenarvioinnista[32] kävi selkeästi ilmi, että nykyisessä paperiasiakirjoihin perustuvassa yhteistyössä on useita puutteita ja haitallisia kustannusvaikutuksia sekä oikeudellisten menettelyjen tehokkuuteen liittyviä haittoja. Jotta voidaan varmistaa menettelyjen tarpeellisuus yhä digitaalisemmassa maailmassa, ehdotetuissa muutoksissa esitetään sähköistä tiedonsiirtoa viestinnän ja asiakirjojen vaihdon oletuskanavaksi[33]. EU antoi kesäkuussa 2019

[28] Tällä hetkellä vain muutama jäsenvaltio osallistuu eurooppalaisten maksamismääräysten digitaalisen vaihdon pilottihankkeeseen.

[29] Ks. komission yksiköiden valmisteluasiakirja.

[30] Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa (’asiakirjojen tiedoksianto’) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1393/2007 muuttamisesta (COM(2018) 379 final).

[31] Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa 28 päivänä toukokuuta 2001 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1206/2001 muuttamisesta (COM(2018) 378 final).

[32] SWD/2018/285 final.

[33] Asetukset hyväksyttiin marraskuun lopussa 2020.

uudelleenjärjestelyä ja uutta mahdollisuutta koskevan direktiivin[34], joka mahdollistaa vaikeuksiin joutuneiden toimintakelpoisten yritysten pelastamisen ja uuden mahdollisuuden antamisen rehellisille mutta maksukyvyttömäksi joutuneille yksityishenkilöille. Yhtenä sen tavoitteista on maksukyvyttömyysmenettelyjen vähittäinen digitalisointi, mikä auttaa vähentämään niiden kustannuksia ja kestoa.

Kuten komissio ilmoitti vuoden 2021 työohjelmassaan[35], se aikoo kokemustensa perusteella mennä pidemmälle ja ehdottaa lainsäädäntöä, joka koskee oikeudellisen yhteistyön menettelyjen laajempaa digitalisointia siviili-, kauppa- ja rikosoikeuden alalla. Tällaisella ehdotuksella voitaisiin

- velvoittaa jäsenvaltiot käyttämään lähtökohtaisesti **digitaalisia kanavia** rajat ylittävässä yhteydenpidossa ja tietojenvaihdossa kansallisten toimivaltaisten viranomaisten välillä;
- velvoittaa jäsenvaltiot ottamaan käyttöön **sähköisen yhteydenpidon** rajat ylittävissä, kansalaisia ja yrityksiä koskevissa menettelyissä – estämättä kuitenkaan paperiasiakirjojen käyttöä;
- taata, että eIDAS-asetuksessa[36] säädetyt ratkaisut ja periaatteet otetaan huomioon ja että niitä käytetään. Näihin kuuluvat erityisesti
    - periaate, jonka mukaan **sähköisen asiakirjan oikeusvaikutuksia ja käytettävyyttä todisteena oikeudellisissa menettelyissä ei voida kiistää** pelkästään sen takia, että se on sähköisessä muodossa;
    - **sähköisen tunnistamisen[37] ja sähköisten allekirjoitusten/sinettien** hyväksyminen menetelmiksi oikeudellisten asiakirjojen digitaaliseen siirtoon ja niiden riittävästä varmuustasosta sopiminen.
- luoda pohja yleisen tietosuoja-asetuksen[38] ja unionissa sovellettavien tietosuojasääntöjen mukaiselle **henkilötietojen käsittelylle** ja määrittää eri rekisterinpitäjien ja henkilötietojen käsittelijöiden vastuut;
- varmistaa, että kaikki suuren yleisön käyttöön perustetut sähköiset yhteyspisteet **olisivat vammaisten henkilöiden käytettävissä**[39];

---

[34] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1023, 20 päivänä kesäkuuta 2019, ennaltaehkäiseviä uudelleenjärjestelyjä koskevista puitteista, veloista vapauttamisesta ja elinkeinotoiminnan harjoittamiskiellosta sekä toimenpiteistä uudelleenjärjestelyä, maksukyvyttömyyttä ja veloista vapauttamista koskevien menettelyjen tehostamiseksi sekä direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta (direktiivi uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä) (EUVL L 172, 26.6.2019, s. 18).

[35] https://ec.europa.eu/info/publications/2021-commission-work-programme-key-documents_en

[36] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 910/2014, annettu 23 päivänä heinäkuuta 2014, sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivin 1999/93/EY kumoamisesta (EUVL L 257, 28.8.2014, s. 73).

[37] Digitaalinen identiteetti on oleellinen yhteismarkkinoita hyödyttävä ja julkishallinnon digitaalista muutosta edistävä tekijä. Eurooppa-neuvostolta saadun poliittisen mandaatin perusteella komissio ehdottaa eIDAS-asetuksen uudistamista, jotta eurooppalaiset voisivat hyödyntää yleisesti hyväksyttyä eurooppalaista digitaalista identiteettiä, jota voi käyttää kaikissa julkisissa tai yksityisissä verkkomenettelyissä, joissa tarvitaan sähköistä tunnistamista ja verkossa tapahtuvaa varmentamista. Nämä kehityssuunnat ovat oleellisia ja tärkeitä myös oikeusalan kannalta, ja ne tulisi ottaa huomioon.

[38] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

- laatia digitaalisen viestinnän **IT-taustajärjestelmien yleisarkkitehtuuri** sen varmistamiseksi, että kansalliset IT-järjestelmät ovat yhteentoimivia ja pystyvät viestimään keskenään.

EU:n oikeudellisen yhteistyön digitalisointiprosessista aiheutuisi toki huomattavia kustannuksia. Tältä osin jäsenvaltioiden pistäisi pystyä hyödyntämään EU:n rahoitustukea. EU:n tasolla kehitetyt kaikkien jäsenvaltioiden käytettävissä olevat yleisluonteiset tietotekniikkaratkaisut voisivat olla yksi merkittävä kustannuksia pienentävä toimenpide.

Ehdotetut toimet	**Kuka vastaa?**	**Mihin mennessä?**
Rajat ylittävän oikeudellisen yhteistyön digitalisointia koskeva lainsäädäntöehdotus (ks. komission vuoden 2021 työohjelma)	Komissio	Vuoden 2021 viimeinen neljännes

3.3. Tekoäly

Komission teettämän tutkimuksen[40] perusteella tekoälyn kaltaisten uusien teknologioiden käyttöönottonopeus vaihtelee jäsenvaltioiden kesken ja niiden sisällä, mutta se on yleisesti hidasta kaikkialla. Tekoälysovellusten käyttö voi tuottaa runsaasti hyötyjä, kuten informaation hyödyntämisen uusilla ja erittäin tehokkailla tavoilla, ja parantaa oikeuden saatavuutta esimerkiksi lyhentämällä oikeuskäsittelyjen kestoa. Samalla joidenkin tekoälysovellusten mahdollinen läpinäkymättömyys tai puolueellisuus saattavat myös aiheuttaa riskejä ja haasteita perusoikeuksien, varsinkin tehokkaita oikeussuojakeinoja ja puolueetonta tuomioistuinta koskevien oikeuksien, kunnioittamiselle ja tehokkaalle täytäntöönpanolle[41].

Tekoälyteknologioiden tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi ja niihin liittyviin riskeihin puuttumiseksi komissio käynnisti julkisen kuulemisen julkaistuaan helmikuussa 2020 tekoälyä koskevan valkoisen kirjan ja sai eri sidosryhmiltä näkemyksiä, joiden perusteella tekoälysovellusten käyttämistä oikeusalalla saatetaan pitää riskialttiina, erityisesti jos niitä käytetään päätöksentekoprosesseissa, joilla on merkittäviä henkilöiden oikeuksiin kohdistuvia vaikutuksia[42]. Valkoisessa kirjassa ehdotettujen kyseisten järjestelmien läpinäkyvyyden, ihmisen suorittaman valvonnan, tarkkuuden ja kestävyyden lisäämistä koskevien edellytysten tarkoituksena on parantaa niiden hyödyllistä käyttöä ja varmistaa samalla perusoikeuksien (kuten syrjimättömyys sukupuolen, rodun tai etnisen alkuperän,

---

[39] Linjassa sähköisiä viestintäpalveluja koskevien esteettömyysvaatimusten kanssa, jotka on asetettu tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista määritettyjen sähköisten viestintäpalvelujen saatavuusvaatimuksista 17 päivänä huhtikuuta 2019 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2019/882 (EUVL L 151, 7.6.2019, s. 70–115).

[40] *Selvitys innovatiivisten teknologioiden käytöstä oikeusalalla*; https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en

[41] Näitä ongelmia käsitellään Eurooppa-neuvoston eettisessä peruskirjassa tekoälyn käytöstä oikeusjärjestelmissä (”European Ethical Charter on the use of artificial intelligence in judicial systems”). Lisäksi perusoikeuskirjaan sisältyy ohjeistus siitä, miten tekoälyteknologian haasteisiin voidaan vastata ja miten sitä voidaan käyttää kaikkien osapuolten oikeuksia kunnioittaen. https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment

[42] Valkoinen kirja tekoälystä –Eurooppalainen lähestymistapa huippuosaamiseen ja luottamukseen, 19.2.2020, COM(2020) 65 final.

uskonnon tai vakaumuksen, vammaisuuden, iän tai seksuaaliseen suuntautumisen perusteella), oikeusvaltioperiaatteen ja oikeudenmukaisen menettelyn periaatteiden kunnioittaminen. Tekoälytyökalujen käytöllä voidaan tukea tuomarien päätöksentekokykyä ja oikeuslaitosten riippumattomuutta, mutta se ei saa haitata niitä.

Hiljattain julkaistusta komission selvityksestä[43] käy ilmi, että oikeusviranomaiset ottavat yhä enenevässä määrin käyttöön tekoälypohjaisia sovelluksia. Oikeusalalla erityisen kiinnostavaa on tuomioistuinten päätösten anonymisointi, puheen muuntaminen tekstiksi ja transkriptiot, konekäännökset, oikeuden saatavuutta tukevat asiointibotit ja robotisoitu prosessiautomaatio[44].

Kuten muillakin sektoreilla, tekoälysovellusten käyttö oikeusalalla saattaa olla erittäin kannattavaa. EU-tason koordinointia tehostamalla voitaisiin välttää kansallisten toimien päällekkäisyyttä ja luoda merkittäviä synergioita. Lisäksi näin voitaisiin varmistaa yhteentoimivuus ja laajentaa hyväksi havaittuja pilottihankkeita EU:n laajuisiksi ratkaisuiksi. Monet nykyisin käytössä olevat tekoälyratkaisut perustuvat koneoppimisteknologiaan, jossa järjestelmiä täytyy ”kouluttaa” käyttämällä asianmukaista dataa. Tämän vuoksi olisi selvitettävä, voidaanko oikeuslaitoksen tuottamien julkisten tietoaineistojen[45] saatavuutta lisätä uusiokäyttöä varten esimerkiksi erilaisten tekoälyratkaisujen avulla noudattaen kaikilta osin henkilötietojen suojaa koskevia sääntöjä, kuten *Euroopan datastrategia* -tiedonannossa[46] esitetään.

Vaikka tekoälypohjaisten sovellusten hyödyt oikeusjärjestelmässä ovat selkeitä, niiden käyttöön automatisoidussa päätöksenteossa ja ennakoivassa poliisitoiminnassa tai ennakoivassa oikeudenkäytössä liittyy huomattavia riskejä. Komissio katsoo, että joissakin tapauksissa tekoälyn käyttöön oikeusalalla liittyy erityisiä perusoikeuksiin kohdistuvia riskejä. Tällä kannalla olivat myös sidosryhmät, kuten Euroopan kattavat ja kansalliset asianajajaliitot, oikeusalan ammattilaiset, akateemikot ja kansalaisjärjestöt, vastatessaan tekoälyä koskevaan valkoiseen kirjaan liittyvään avoimeen julkiseen kuulemiseen (helmikuu–kesäkuu 2020)[47]. Valkoisen kirjan jatkotoimena komissio valmistelee yleisiä puitteita, joilla puututaan tekoälyteknologian riskeihin, kuten erityisen suuririskisiin tekoälysovelluksiin. Suuririskisten sovellusten kohdalla on puututtava mahdolliseen puolueellisuuteen. Tämän vuoksi komissio harkitsee vaatimuksia, jotka koskisivat sovellusten mahdollista testaamista sekä käyttötarkoitusta ja toimintaa selvittävän asianmukaisen dokumentaation toimittamista.

Koneoppimisen käyttöön liittyy huomattava puolueellisten tulosten sekä naisten ja erityisryhmien, kuten etnisiin tai rodullisiin vähemmistöihin kuuluvien ihmisten, syrjinnän riski, ja tähän on puututtava. Siksi tulisi kiinnittää erityistä huomiota käytettävän

[43] Kuvattu tarkemmin tähän tiedonantoon liitetyssä komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa ja *innovatiivisten teknologioiden käyttöä oikeusalalla koskevassa selvityksessä*; https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en

[44] Prosessien automatisointi, kuten robotisoitu organisointi, suunnittelu ja tilojen hallinnointi, priorisointi, luokittelu sekä asiakirjojen ja tehtävien kohdentaminen.

[45] Avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä annetun direktiivin (EU) 2019/1024 (OJ L 172, 26.6.2019, s. 56) täytäntöönpanoon liittyen.

[46] COM(2020) 66 final

[47] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12270-White-Paper-on-Artificial-Intelligence-a-European-Approach/public-consultation

koulutusdatan laatuun[48], muun muassa sen edustavuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen aiotun sovelluksen käyttötarkoituksen ja käyttöyhteyden kannalta, sekä siihen, miten kyseisiä järjestelmiä suunnitellaan ja kehitetään siten, että niitä voidaan käyttää kaikilta osin perusoikeuksia kunnioittaen. Tiettyjen tekoälysovellusten läpinäkymättömyys saattaa muodostua haasteelliseksi päätösten perustelutarpeen, oikeudenkäyntien osapuolten yhdenvertaisuuden ja muiden periaatteiden kannalta. Tarvitaan asianmukaisia suojatoimia, joilla voidaan taata tasavertaisen kohtelun ja tietosuojan kaltaisten perusoikeuksien suojelu ja varmistaa tekoälytyökalujen vastuullinen ihmiskeskeinen kehitys ja käyttö tilanteissa, joihin ne periaatteessa soveltuvat.

Lopullisten päätösten on kuitenkin myös jatkossa oltava ihmisen tekemiä. Ainoastaan tuomari voi taata, että perusoikeuksia kunnioitetaan aidosti, tasapainottaa eturistiriitoja ja tarkastella yhteiskunnassa tapahtua jatkuvia muutoksia analysoidessaan tapauksia. Samalla on tärkeää, että tuomioita antavat tuomarit ymmärtävät täysin, miten tekoälysovellukset toimivat ja mitä tietoja ne saattavat käyttää, jotta he pystyvät perustelemaan päätöksensä. Tekoälysovellusten käyttö ei saa estää mitään julkista elintä antamasta perusteluja päätöksilleen. Siksi on tärkeää, että tuomarit ja syyttäjät saavat koulutusta tekoälysovellusten käyttöön[49].

Vaikka näiden ongelmien analysointia on jatketaan edelleen, joitakin kohdennettuja toimenpiteitä voidaan ehdottaa jo nyt:

Ehdotetut toimet	**Kuka vastaa?**	**Mihin mennessä?**
Oikeusalalla käytettyihin innovatiivisiin teknologioihin liittyvien parhaiden käytäntöjen ja opittujen asioiden vaihto jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten, oikeus- ja sisäasioiden virastojen ja elinten ja oikeusalan ammattijärjestöjen kesken; tätä varten komissio järjestää neljännesvuosittain asiantuntijawebinaareja eri aihepiireistä.	Komissio/jäsenvaltiot/oikeus- ja sisäasioiden virastot	2021 ensimmäisestä neljänneksestä alkaen
Selvitys keinoista, joilla voidaan lisätä tuomioistuinten tuottamien asianmukaisten koneluettavien tietojen saatavuutta luotettavien koneoppimiseen perustuvien tekoälyratkaisujen kehittämiseksi oikeusviranomaisten ja oikeusalan ammattilaisten (myös yksityisellä sektorilla toimivien) sekä muiden sidosryhmien käyttöön.	Komissio/jäsenvaltiot	2021 ja sen jälkeen

3.4. Paremmat tietotekniset välineet tietojen saatavuuteen rekisterien yhteenliittämisen kautta

[48] Koulutusdatan laadulla tarkoitetaan sitä, että datan tulisi olla tarkoituksenmukaista, virheetöntä ja edustavaa aiotun sovelluksen käyttötarkoituksen ja käyttöyhteyden kannalta.

[49] COM(2020) 713

Ihmiset tarvitsevat tietoa voidakseen käyttää oikeuksiaan ja saadakseen täyden oikeussuojan. He voivat jo nyt käyttää julkisia tiedonhankintavälineitä, kuten EUR-Lex-tietokantaa[50], joka pitää sisällään EU-oikeuden ja muuta oikeudellista aineistoa, ja Euroopan oikeusportaalia[51], joka sisältää tietoja oikeusasioista, mutta he tarvitsevat parempia ja tehokkaampia keinoja päästäkseen käsiksi henkilökohtaisiin tietoihin ja asiakirjoihin. Tässä yhteydessä on tärkeää myös varmistaa esteettömyys vammaisille henkilöille. Yritykset tarvitsevat digitaalisia välineitä päästäkseen käsiksi tietoihin, vuorovaikutukseen kansallisten viranomaisten kanssa ja varmistaakseen oikeussuojan tehokkaan saatavuuden. Oikeussuojan digitaalinen saatavuus voi helpottaa kaikkien yritysten, erityisesti pk-yritysten, toimintaa, vähentää kustannuksia ja sääntelytaakkaa sekä helpottaa pääsyä yhteismarkkinoille. Oikeusalan toimijoiden on pystyttävä tarjoamaan asiakkailleen parasta mahdollista tukea, erityisesti olemalla yhteydessä tuomioistuimiin ja toimittamalla asiakirjoja turvallisesti ja tehokkaasti. On tärkeää, että kansallisilla ja eurooppalaisilla viranomaisilla on asianmukaiset välineet, joiden avulla ne voivat pitää turvallisesti yhteyttä maiden rajojen yli sekä vaihtaa todisteita ja asiakirjoja. EU:n oikeus- ja sisäasioiden virastot tarvitsevat tehokkaita keinoja, joilla ne voivat tukea kansallisia viranomaisia ja hoitaa keskinäistä yhteistyötään tehokkaasti.

Viime vuosikymmenen aikana komissio ja jäsenvaltiot ovat sähköisen hallinnon[52] kehittämisen ohella toteuttaneet useita hankkeita, joista on saatu myönteisiä tuloksia oikeudenkäytön digitalisointiin liittyen[53]. Kansalaiset, viranomaiset ja yritykset voivat jo nyt hyödyntää digitaalisia välineitä, jotka parantavat läpinäkyvyyttä, helpottavat todisteiden saatavuutta rikosoikeudellisissa menettelyissä ja vähentävät viiveitä sekä tarpeettomia hallinnollisia kustannuksia. Esimerkiksi Euroopan oikeusportaali on suurelle yleisölle tarkoitettu pääasiallinen EU-oikeuden ja oikeusalan käytännön tiedon lähde. Sen kautta pääsee myös muihin yhteenliitettyihin rekistereihin esimerkiksi kaupparekistereiden yhteenliittämisjärjestelmän (BRIS)[54] kautta. BRIS yhdistää jäsenvaltioiden ja ETA-maiden kaupparekisterit, tarjoaa julkisesti saataville yli 20 miljoonan eurooppalaisen osakeyhtiön tiedot ja mahdollistaa kaupparekisterien välisen tietojen vaihdon valtioiden rajojen yli.

Jäsenvaltioiden käytössä on jo nyt useita yleishyödyllisiä tai erityisalojen tietoja sisältäviä rekistereitä ja tietokantoja oikeuskäytäntökokoelmista yritystietorekistereihin. Niistä on hyötyä yksityishenkilöille ja yrityksille, ja ne ovat usein olennaisen tärkeitä oikeusalan ammattilaisten työssä. Monet tällaiset rekisterit on jo siirretty verkkoon, ja joistakin on muodostettu tai muodostetaan parhaillaan EU:n laajuisia yhteenliitettyjä ratkaisuja.

---

50 https://eur-lex.europa.eu/

51 https://e-justice.europa.eu/

52 Vaikka sähköisessä hallinnossa on kyse julkishallinnon digitalisaation kokonaisprosessista, tarvitaan alakohtaista painotusta. Sähköisessä oikeudenkäytössä digitalisaation painopistealueina ovat oikeusjärjestelmät, oikeus- ja muiden toimivaltaisten viranomaisten välinen vuorovaikutus ja oikeudenkäyntimenettelyjen kannalta oleelliset julkiset palvelut. Lisätietoja komission työstä sähköisen hallinnon alalla on saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/egovernment_fi https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/egovernment-action-plan

53 Liittyen useiden peräkkäisten sähköisen oikeudenkäytön toteutuksen strategioihin ja toimintasuunnitelmiin (tällä hetkellä sähköisen oikeuden strategia vuosille 2019–2023 (neuvosto, 2019/C 96/04) ja Euroopan sähköisen oikeuden toimintasuunnitelma vuosille 2019–2023 (2019/C 96/05)).

54 Perustettu neuvoston direktiivin 89/666/ETY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2005/56/EY ja 2009/101/EY muuttamisesta keskus-, kauppa- ja yhtiörekistereiden yhteenliittämisen osalta 13 päivänä kesäkuuta 2012 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2012/17/EU (EUVL L 156, 16.6.2012, s. 1); kyseinen direktiivi kodifioitiin tietyistä yhtiöoikeuden osa-alueista 14 päivänä kesäkuuta 2017 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2017/1132 (EUVL L 169, 30.6.2017, s. 46).

Jäsenvaltiot ovat vaihtaneet rikosrekisteritietoja huhtikuusta 2012 alkaen[55] komission tarjoaman viitesovelluksen avulla[56]. Tätä vahvistettiin huhtikuussa 2019 asetuksella[57] niiden jäsenvaltioiden tunnistamista koskevan keskitetyn järjestelmän perustamisesta, joilla on kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden tuomioita koskevia tietoja (ECRIS-TCN)[58]. Vastaavasti viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja monikielisen tiedon saatavuutta on helpotettu kaupparekistereiden yhteenliittämisjärjestelmällä (BRIS), jonka kautta on saatavilla yli 20 miljoonan EU:ssa toimivan osakeyhtiön tiedot, sekä maksukyvyttömyysrekisterien yhteenliittämisjärjestelmällä (IRI)[59] Direktiivit (EU) 2019/1151[60] ja 2019/2121[61] tuovat uusia vaatimuksia kaupparekisterien digitalisointiin ja tietojen luovuttamiseen kaupparekisterien välillä sekä yleisölle BRIS-järjestelmän kautta[62]. Kiinteistörekistereiden yhteenliittämisjärjestelmä (LRI) on pilottivaiheessa muutaman jäsenvaltion käytössä, mutta sen täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää sen laajentamista koko EU:n laajuiseksi. Direktiivissä (EU) 2015/849[63] edellytetään, että jäsenvaltiot liittävät tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevia tietoja sisältävät kansalliset rekisterinsä yhteen. Tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevia tietoja sisältävien rekisterien yhteenliittämisjärjestelmä (BORIS) toimii kaiken asiaan kuuluvan tiedon keskushakupalveluna. Tämä lisää tosiasiallisen omistuksen läpinäkyvyyttä ja auttaa entistä paremmin estämään rahoitusjärjestelmän käyttöä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen.

Myös kansallisten tuomioistuinten oikeuskäytännön saatavuus koneellisesti luettavassa muodossa on edellytys muun muassa läpinäkyvyyden lisäämiselle, EU:n lainsäädännön yhdenmukaiselle soveltamiselle ja yhteentoimivien tietojärjestelmien rakentamiselle.

---

55 Neuvoston puitepäätöksen 2009/315/YOS (EYVL L 93, 7.4.2009, s. 23) ja neuvoston päätöksen 2009/316/YOS (EYVL L 93, 7.4.2009, s. 33) perusteella.

56 ECRIS-järjestelmää koskeva toinen täytäntöönpanokertomus hyväksytään pian.

57 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/816, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, niiden jäsenvaltioiden tunnistamista koskevan keskitetyn järjestelmän perustamisesta, joilla on kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden tuomioita koskevia tietoja (ECRIS-TCN), eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän täydentämiseksi ja asetuksen (EU) 2018/1726 muuttamisesta (EUVL L 135, 22.5.2019, s. 1).

58 eu-LISA kehittää parhaillaan ECRIS-TCN-järjestelmää.

59 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/848, annettu 20 päivänä toukokuuta 2015, maksukyvyttömyysmenettelyistä (EUVL L 141, 5.6.2015, s. 19–72).

60 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1151, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse digitaalisten välineiden ja prosessien käytöstä yhtiöoikeuden alalla (EUVL L 186, 11.7.2019, s. 80–104).

61 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/2121, annettu 27 päivänä marraskuuta 2019, direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta rajatylittävien yhtiömuodon muutosten, sulautumisten ja jakautumisten osalta (EUVL L 321, 12.12.2019, s. 1–44).

62 Direktiivillä (EU) 2019/1151 mahdollistetaan ja tehostetaan digitaalisten välineiden ja prosessien käyttöä yhteismarkkinoilla. Tämä direktiivi mahdollistaa yhtiön perustamisen ja sivuliikkeen rekisteröimisen kokonaan verkossa sekä kaupparekisteriä varten tarvittavien yhtiön asiakirjojen jättämisen kokonaan verkossa. Direktiivillä lisätään kaupparekistereiden yhteenliittämisjärjestelmään (BRIS) uusia toimintoja, esimerkiksi uusia EU:n kaupparekisterien kesken vaihdettavia tietoja (i) liiketoimintakiellossa olevista johtajista, (ii) rajat ylittävistä sivuliikkeistä ja muutoksista yhtiöiden tiedoissa, ja (iii) uusia maksutta saatavilla olevia yhtiöitä koskevia tietoja Euroopan oikeusportaalin hakutoiminnon kautta. Lisäksi direktiivillä (EU) 2019/2121 BRIS-järjestelmää parannetaan entisestään uudella tietojenvaihdolla EU:n kaupparekisterien kesken ja uusilla julkisilla tiedoilla rajatylittävistä yhtiömuodon muutoksista, sulautumisista ja jakautumisista.

63 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849, annettu 20 päivänä toukokuuta 2015, rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta (EUVL L 141, 5.6.2015, s. 73–117).

Eurooppalainen oikeuskäytäntötunnus (ECLI)[64], on yhdenmukainen tunnus, jossa käytetään samaa tunnistettavaa muotoa kaikissa jäsenmaissa ja EU:n tuomioistuimissa. Se on kehitetty helpottamaan täsmällistä viittaamista tuomioistuinten tuomioihin. Komissio pohtii keinoja edistää ECLI:n käyttöä ja mahdollisesti sen määräämistä pakolliseksi.

Jäsenvaltioiden olisi ensisijaisena tavoitteena pyrittävä perustamaan sähköisiä rekistereitä ja tietokantoja. Sähköisistä tietokannoista on helppo hakea tietoja, ne vähentävät käyttäjälle aiheutuvaa ajankulua ja kustannuksia ja ne kestävät hyvin kriisejä (kuten covid-19-pandemia). Tietokantojen ja rekisterien yhteenliittäminen EU:n tasolla edellyttää niiden digitalisointia. Näin ne saadaan rajat ylittävien käyttäjien ulottuville ja tukemaan yhteismarkkinoita. Yhteistä digitaalista palveluväylää koskeva asetus[65] edellyttää rajatylittävien käyttäjien kannalta tiettyjen keskeisten tapahtumien ja menettelyjen täyttä digitalisointia. Lisäksi yhteenliittäminen vähentää petoksen riskiä, sillä se helpottaa samanaikaisesti eri maissa suoritettavia kohdennettuja tutkimuksia.

Rekisterien ja tietokantojen digitalisointi on myös keskeinen tekijä, jonka avulla yhden kerran periaate voidaan toteuttaa ja perustaa yhteinen Euroopan oikeustietojen data-avaruus *Euroopan datastrategia* -tiedonannon mukaisesti.

Lisäksi jäsenvaltioiden tulee mahdollisuuksien mukaan hyödyntää videoneuvotteluja. Videoneuvottelujen käyttö oikeudenkäyntimenettelyissä – lain sallimissa rajoissa – vähentää merkittävästi vaivalloisen ja kalliin matkustamisen tarvetta ja voi jouduttaa käsittelyä. Kansallisella tasolla on jo käytössä monia videoneuvotteluratkaisuja, ja sähköisen oikeuden toimintaohjelmassa 2019–2023[66] videoneuvottelujen käyttö nostetaan etusijalle rajatylittävissä menettelyissä. Tämä edellyttää kuitenkin myös kansallisten järjestelmien tarkoin koordinoitua kehittämistä EU-tasolla keskinäisen luottamuksen, yhteentoimivuuden ja turvallisuuden takaamiseksi. Siksi jäsenvaltioiden olisi vaihdettava säännöllisesti tietoja työstään ja parhaista käytännöistään tällä osa-alueella. Videoneuvottelujen käyttö ei saa loukata oikeutta puolueettomaan tuomioistuimeen tai puolustautumisoikeuksia, kuten oikeutta olla läsnä omassa oikeudenkäynnissä, oikeutta viestiä luottamuksellisesti asianajajan kanssa, oikeutta esittää todistajille kysymyksiä ja oikeutta haastaa todisteet.

Ehdotetut toimet	**Kuka vastaa?**	**Mihin mennessä?**
Kaikkien jäsenvaltioiden osallistuminen asetuksen (EU) 2015/848 edellyttämään maksukyvyttömyysrekisterien yhteenliittämisjärjestelmään	Jäsenvaltiot	30. kesäkuuta 2021
BRIS-järjestelmän päivitys direktiivin (EU) 2019/1151 edellyttämien uusien toimintojen tukemiseksi	Komissio/jäsenvaltiot	Ensimmäiset muutokset: 1. elokuuta 2021 Seuraavat muutokset: 1. elokuuta 2023
BRIS-järjestelmän päivitys direktiivin (EU)	Komissio/jäsenvaltiot	31. tammikuuta

[64] Neuvoston päätelmät European Case Law Identifier -tunnuksesta (ECLI) ja vähimmäismääräisestä oikeuskäytäntöön liittyvästä yhdenmukaisesta metadatasta (EUVL C 360, 24.10.2019, s. 1).

[65] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2018/1724, annettu 2 päivänä lokakuuta 2018, tietoja, menettelyjä sekä neuvonta- ja ongelmanratkaisupalveluja saataville tarjoavan yhteisen digitaalisen palveluväylän perustamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1024/2012 muuttamisesta (EUVL L 295, 21.11.2018, s. 1–38).

[66] Sähköisen oikeudenkäytön toimintasuunnitelma 2019–2023 (EUVL C 96, 13.3.2019, s. 9).

2019/2121 edellyttämien uusien toimintojen tukemiseksi		2023
Kaikkien jäsenvaltioiden osallistuminen kiinteistörekistereiden yhteenliittämisjärjestelmään	Komissio/jäsenvaltiot	2024
Jäsenvaltioiden kannustaminen kehittämään videoneuvotteluvalmiuksia kansallisen lain mukaisesti läheisessä yhteistyössä toistensa kanssa ja mahdollisuuksien mukaan käyttämään tähän EU:n rahoitusta	Jäsenvaltiot	2021 ensimmäisestä neljänneksestä alkaen

3.5. Turvallisen rajat ylittävän yhteistyön tietotekniset välineet siviili-, kauppa- ja rikosoikeudellisissa asioissa

e-CODEXin ottaminen turvallisen digitaalisen viestinnän standardiksi rajat ylittävissä oikeudenkäyntimenettelyissä

e-CODEX on ensisijainen väline kansallisten tietojärjestelmien välisten yhteentoimivien, turvallisten ja hajautettujen viestintäverkkojen perustamisessa rajat ylittävissä siviili- ja rikosoikeudellisissa menettelyissä[67]. Se on ohjelmistopaketti, joka mahdollistaa yhteyden kansallisten järjestelmien välillä siten, että käyttäjät, kuten oikeusviranomaiset, oikeusalan ammattilaiset ja kansalaiset, voivat lähettää ja vastaanottaa asiakirjoja, oikeudellisia kaavakkeita, todistusaineistoa ja muita tietoja nopeasti ja turvallisesti. e-CODEX on jo käytössä sähköisen todistusaineiston digitaalisessa vaihtojärjestelmässä (eEDES) ja tietyissä pilottihankkeissa[68]. Se on myös tarkoitettu tukemaan uuden asiakirjojen tiedoksiantoa koskevan asetuksen ja todisteiden vastaanottamista koskevan asetuksen yhteydessä perustettavaa hajautettua tietojärjestelmää.

Tällä hetkellä e-CODEXia hallinnoi jäsenvaltioiden ja muiden organisaatioiden yhteenliittymä[69]. Järjestelmän kestävän kehittämisen ja käytettävyyden takaamiseksi komissio on hyväksynyt ehdotuksen[70], jonka mukaan sen kehitys ja ylläpito annetaan jatkossa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaavalle Euroopan unionin virastolle (eu-LISA)[71]. On tärkeää, että tämä

[67] e-CODEX:n kehittämiseen ja ylläpitoon on käytetty EU:n rahoitustukea.

[68] e-EDES (eurooppalaisten tutkintamääräysten ja keskinäistä oikeusapua koskevien pyyntöjen vaihtamiseen rikosoikeudenkäynneissä); vaateiden vapaaehtoinen digitaalinen vaihto eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn ja eurooppalaisen vähäisiin vaatimuksiin sovellettavan menettelyn mukaisesti; iSupport (sähköinen asiainhallinnan ja turvallisen viestinnän järjestelmä rajat ylittävään elatusvelvoitteiden perintään).

[69] Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Itävalta, Jersey, Kreikka, Kroatia, Latvia, Liettua, Malta, Norja, Puola, Portugali, Ranska, Romania, Saksa, Suomi, Tšekki, Turkki, Unkari, Viro, Yhdistynyt kuningaskunta; Euroopan unionin asianajajaliittojen neuvosto ja Euroopan unionin notaarien liitto.

[70] Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi rajatylittävissä siviili- ja rikosmenettelyissä käytettävän viestinnän tietojärjestelmästä ja asetuksen (EU) 2018/1726 muuttamisesta (COM(2020) 712).

[71] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2018/1726, annettu 14 päivänä marraskuuta 2018, vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaavasta Euroopan unionin virastosta (eu-LISA) sekä asetuksen (EY) N:o 1987/ 2006 ja neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1077/2011 kumoamisesta (EUVL L 295, 21.11.2018, s. 99–137).

lainsäädäntö on voimassa ja valmiina suunniteltua e-CODEXin eu-LISAlle siirtoa varten 1. heinäkuuta 2023, ja siksi komissio tekee tiiviisti yhteistyötä jäsenvaltioiden lainsäätäjien kanssa ehdotuksen jatkotoimenpiteisiin liittyen. EU:n tuleva kyberturvallisuusstrategia sisältää myös monialaisen kehyksen, joka auttaa yhdessä lainsäädäntöehdotusten kanssa parantamaan verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuutta.

eEDESin soveltamisalan laajentaminen

Sähköisen todistusaineiston digitaalinen vaihtojärjestelmä (eEDES) on tietotekninen väline, jonka avulla jäsenvaltioiden viranomaiset voivat turvallisesti vaihtaa eurooppalaisia tutkintamääräyksiä, keskinäistä oikeusapua koskevia pyyntöjä ja niihin liittyviä todisteita digitaalisessa muodossa. Tällä hetkellä viranomaiset lähettävät pyyntöjä ja vastaanottavat todisteita (hitaasti) postitse tai sähköisesti keinoilla, jotka eivät aina takaa tarvittavaa turvallisuustasoa. Tätä taustaa vasten ja koska rajat ylittävissä rikostutkinnoissa on kasvava tarve hankkia sähköiset todisteet nopeasti, jäsenvaltiot ovat pyytäneet turvallisen alustan luomista[72]. eEDES on suunniteltu parantamaan suoraan nykyisten yhteistyömenettelyjen tehokkuutta ja nopeutta ja samalla takaamaan vaihtojen turvallisuuden ja mahdollistamaan lähetettyjen asiakirjojen aitouden ja eheyden todentamisen. Lisäksi se on suunniteltu yhteentoimivaksi kansallisten asianhallintajärjestelmien kanssa. Kaikkien jäsenvaltioiden olisi nopeasti liityttävä eEDES-järjestelmään, jotta sille saataisiin aitoa lisäarvoa EU:n tasolla.

eEDES-järjestelmää tulisi jatkokehittää. Erityisesti sitä tulisi laajentaa mahdollistamaan turvallinen viestintä toimivaltaisten viranomaisten ja asiaan kuuluvien palveluntarjoajien välillä uuden sähköisistä todisteista annetun asetuksen[73] puitteissa kun asetus hyväksytään, sekä jäsenvaltioiden viranomaisten ja asianosaisten oikeus- ja sisäasioiden virastojen välillä. Jatkossa eEDESiä varten kehitetyt tekniset komponentit voisivat kehittyä uudelleenkäytettäviksi välineiksi EU:n rajat ylittävien siviili-, kauppa- ja rikosoikeudellisten oikeustoimien digitalisointia varten. Tältä osin eEDESin tuleva laajuus määritetään oikeudellisten yhteistyön menettelyjen digitalisointia koskevassa lainsäädäntöehdotuksessa.

Ehdotetut toimet	**Kuka vastaa?**	**Mihin mennessä?**
Tukea jäsenvaltioille kehittämällä ja laajentamalla yhteisiä välineitä siviili-, kauppa- ja rikosoikeudellisia asioita koskevan rajat ylittävän yhteistyön digitalisointiin (eEDESin parissa tehdyn työn pohjalta)	Komissio	2024

3.6. Digitaalinen rikosoikeus

[72] Neuvoston päätelmät rikosoikeudellisten toimien tehostamisesta kybertoimintaympäristössä, (9. kesäkuuta 2016); https://www.consilium.europa.eu/media/24300/cyberspace-en.pdf

[73] Euroopan komissio ehdotti sähköisiä todisteita koskevaa asetusta huhtikuussa 2018 (COM(2018) 225 final 2018/0108 (COD)). Neuvosto hyväksyi asetusta koskevan yleisnäkemyksen oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 7. joulukuuta 2018. Asetusehdotus sisältyy komission työohjelman 2021 ensisijaisten vireillä olevien ehdotusten luetteloon.

Oikeudelliseen yhteistyöhän tarkoitettujen digitaalisten välineiden modernisoiminen ja EU-maiden välinen tietojenvaihto rikostutkinnassa ja rikosasioiden käsittelyssä on olennaisen tärkeää jatkuvasti kehittyvien turvallisuusuhkien ja teknologian muutostahdin vuoksi. Oikeus- ja sisäasioiden virastoilla ja elimillä kuten EPPOlla, Eurojustilla ja Europolilla on oltava riittävät valmiudet tehtävänsä täyttämiseen, yhteistyön tekemiseen toistensa sekä jäsenvaltioiden viranomaisten kanssa ja rikosasioiden koordinoinnin varmistamiseen.

Seuraavat toimenpiteet on katsottu rikosoikeuden alueella kaikkein kiireellisimmiksi:

- **Eurojustin asianhallintajärjestelmän** nykyaikaistamistarpeesta vallitsee laaja yksimielisyys[74]. Tätä on tuettava taloudellisesti. Komissio pyrkii tukemaan Eurojustia tässä työssä myös muun muassa Digitaalinen Eurooppa -ohjelman[75] kautta;
- **”Osuma / ei osumaa” -yhteydet**[76] Eurojustin, Europolin ja EPPOn asianhallintajärjestelmien välillä takaavat, että nämä elimet ovat aina tietoisia käynnissä olevien tutkintojen tai syytemenettelyjen välisistä yhteyksistä oman toimivaltansa mukaisesti. Nämä yhteyksien avulla kyseiset organisaatiot näkisivät, löytyykö niiden ja muiden EU-virastojen ja -elinten tiedoista ”osumia”, ja ne on jo ennakoitu useimmissa näiden organisaatioiden perustamista koskevissa säädöksissä – tärkeintä on nyt varmistaa, että yhteyden toimivat kuten lainsäädännössä on tarkoitettu. Lisäksi tällä hetkellä ei ole olemassa EPPOn ja Europolin välisiä osuma / ei osumaa -yhteyksiä koskevia säännöksiä. Europolin oikeudellista kehystä olisi siis muutettava vastaavasti. Komissio käsittelee tätä osana Europolin mandaatin vahvistamista koskevaa esitystään, joka esitetään joulukuussa 2020.

Terrorismirikoksia koskevasta tiedonvaihdosta ja yhteistyöstä tehtyyn neuvoston päätökseen[77] ja **Eurojustin terrorismin vastaiseen rekisteriin** on tehtävä parannuksia. Kyseinen neuvoston päätös on yksi niistä harvoista välineistä, jotka edellyttävät jäsenvaltioilta terrorismin torjuntaa koskevien tietojen jakamista Europolin ja Eurojustin kanssa. Tämän vuoksi se on keskeisessä asemassa näiden virastojen työssä, kun ne auttavat jäsenvaltioita terrorismin torjunnassa. Hyötyjen maksimoimiseksi kaikkien toimijoiden on sovittava siitä, mitä tietoja kussakin menettelyn vaiheessa tulisi luovuttaa. Samalla tietosuoja ja tietoturva on taattava lainvalvontatarkoituksessa käsiteltyjen henkilötietojen suojaa koskevan direktiivin[78] mukaisesti, ja Eurojustin terrorismin vastainen rekisteri on

---

[74] Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa joulukuussa 2018 ’digitaalisen rikosoikeuden’ käsitteestä käytyjen keskustelujen jälkeen komissio alkoi työstää selvitystä läheisessä yhteistyössä Eurojustin kanssa. Tämän pohjalta tekemässään raportissa (14. syyskuuta 2020) se esittelee laajan joukon haasteita, jotka vaikuttavat erityisesti rikosoikeudellisiin järjestelmiin. Päätelmien mukaisesti komissio ehdottaa seuraavassa mainittuja konkreettisia toimia.

[75] COM(2018) 434 final.

[76] ”Osuma / ei osumaa” on minimaalisen datan lähestymistapa, jossa tietoa ja henkilötietoja luovutetaan rajoitetusti. Sen avulla pyynnön esittänyt osapuoli voi todentaa, onko luonnollisesta henkilöstä, muusta toimijasta tai asiasta olennaista tietoa toisen osapuolen tietojärjestelmissä, mutta jälkimmäisen ei tarvitse paljastaa yksityiskohtia muuten kuin vastaamalla ”kyllä, tieto löytyy” tai ”ei, tietoa ei löydy rekisteristämme”.

[77] Neuvoston päätös 2005/671/YOS, tehty 20 päivänä syyskuuta 2005, terrorismirikoksia koskevasta tiedonvaihdosta ja yhteistyöstä (EUVL L 253, 29.9.2005, s. 22).

[78] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta (EUVL L 119, 4.5.2016, s. 89).

sisällytettävä turvallisesti sen oikeudelliseen ja tekniseen rakenteeseen. Tätä varten komissio aikoo tehdä lainsäädäntöehdotuksen rajat ylittävien terrorismiasioiden digitaalisesta tietojenvaihdosta ja tunnistaa muita mahdollisia kehityskohteita Eurojustin tietojenkäsittelyrakenteessa.

Yhteisen tutkintaryhmän muodostaminen on yleisesti todettu yhdeksi tehokkaimmista keinoista toteuttaa rajat ylittävä tutkinta. Yhteiset tutkintaryhmät kokoavat yhteen eri jäsenvaltioiden sekä EU:n ulkopuolisten maiden tutkijoita ja syyttäjiä, ja Europol ja Eurojust tukevat niitä tarvittaessa. Niiden tehokkuutta voitaisiin parantaa erityisellä tietoteknisellä toimintaympäristöllä, joka kehitettäisiin erityisesti yhteisten tutkintaryhmien tarpeisiin. Tämä helpottaisi ja nopeuttaisi yhteistyötä sekä tekisi yhteisten tutkintaryhmien perustamisesta ja työskentelystä tehokkaampaa esimerkiksi viestintävälineiden ja asiakirjojen tai todisteiden tallennus- ja vaihtovälineiden avulla. Komissio aikoo tehdä lainsäädäntöehdotuksen **yhteisten tutkintaryhmien yhteistyöalustoja** koskevasta asetuksesta.

Rajat ylittäviä digitaalisia vaihtoja pitäisi myös mukauttaa niin, että voidaan turvata **suurikokoisten asiakirjakokonaisuuksien vaihtaminen**.

Oikeusalan ammattilaisten tulisi pystyä **tunnistamaan ja yhdistämään tapauksia toisiinsa.** Sekä lainvalvonta- että oikeusviranomaisten on pystyttävä selvittämään, onko tietty henkilö jo tutkinnan tai syytteen alaisena toisessa jäsenvaltiossa. Suurten asiakirjakokonaisuuksien siirtämisen osalta (ks. edellä) rajat ylittävän digitaalisen rikosoikeuden tutkimuksessa asian ratkaisemiseksi on ehdotettu keskitettyjä ja hajautettuja vaihtoehtoja, jotka perustuvat jo nyt saatavilla oleviin osittaisiin ratkaisuihin. Kaikki tähän liittyvät toimenpiteet on ehdottomasti toteutettava henkilötietojen suojaa koskevien sääntöjen mukaisesti.

Ehdotetut toimet	**Kuka vastaa?**	**Mihin mennessä?**
Uuden asiainhallintajärjestelmän luominen Eurojustille Digitaalinen Eurooppa -ohjelman puitteissa	Komissio/Eurojust	2021 ensimmäisestä neljänneksestä lähtien
Tekninen työryhmä, jonka tarkoituksena on yhdistää komission ja oikeus- ja sisäasioiden alan toimijat tukemaan ”osuma/ei osumaa” -mekanismien käyttöönottoa asiaankuuluvien virastojen välillä.	Komissio, Eurojust, Europol EPPO, OLAF	2021 ensimmäinen neljännes
EPPOn ja Europolin välisiä ”osuma / ei osumaa” -yhteenliittämisiä koskevan määräysten liittäminen Europolin oikeudelliseen kehykseen (vahvistetaan myöhemmin)	Komissio	2020 viimeinen neljännes
Lainsäädäntöehdotus tietojenvaihdosta digitaalisissa rajat ylittävissä terrorismiasioissa (ks. komission työohjelma vuodelle 2021)	Komissio	2021 viimeinen neljännes
Lainsäädäntöehdotus yhteisten tutkintaryhmien yhteistyöalustoja koskevaksi asetukseksi (ks. komission työohjelma vuodelle 2021)	Komissio	2021 viimeinen neljännes
Suurten asiakirjakokonaisuuksien jakamista koskeva suunnitelma ja rajat ylittävien oikeudellisten asioiden tarkistusmekanismin luominen	Komissio	2021

3.7. Oma oikeusportaali

Eräissä jäsenvaltioissa yksityishenkilöillä on jo nyt sähköinen pääsy erilaisiin oikeuslaitosten ja julkishallinnon tarjoamiin palveluihin, joihin kuuluu esimerkiksi oikeaksi todistettujen jäljennösten toimittaminen (moitteettomien rikosrekisteritietojen tarkistus työnhaun yhteydessä, aviosäätytodistus, syntymätodistus tai testamentti).

Tällaiset palvelut säästävät aikaa, niitä voi käyttää mistä tahansa[79], ja ne ovat käytettävissä myös haastavissa tilanteissa, kuten covid-19-pandemian aikana. Usein yksityishenkilöt ja yritykset eivät kuitenkaan ole tiedä niiden olemassaolosta. Lisäksi vaikka julkisen sektorin elimet ovat velvollisia saattamaan verkkosivustonsa ja sisältönsä vammaisten henkilöiden saataville, todellisuudessa monet heistä silti kohtaavat niiden käyttöön liittyviä esteitä. Komissio katsookin, että aloituspisteeksi tulisi kehittää ”Oma oikeusportaali”, josta olisi linkit käytettävissä oleviin kansallisiin palveluihin. Tämän oman tilan tulisi olla osa Euroopan oikeusportaalia, ja sitä tulisi ylläpitää läheisessä yhteistyössä kaikkien jäsenvaltioiden kanssa. Välinettä sovellettaisiin vain sellaisiin oikeudellisiin asiakirjoihin, joita henkilöllä tai hänen oikeudellisella edustajallaan on lupa tarkastella ja/tai hankkia. Sen kautta ei tule päästä käsiksi kaikkiin henkilöä koskeviin oikeudellisiin asiakirjoihin, varsinkaan rikosasioiden käsittelyyn liittyviin; niiden kohdalla on säilytettävä tasapaino tutkinnan luottamuksellisuuden, epäillyn/vastaajan tiedonsaantioikeuden ja uhrin tiedonsaanti- ja suojeluoikeuden välillä, ja tähän EU:n lainsäädännössä on erityismääräyksiä[80].

Ensimmäisessä vaiheessa Euroopan oikeusportaaliin lisättäisiin kattava linkkikokoelma, joka helpottaa saatavilla olevien, oikeuslaitoksen ja asianmukaisten julkishallinnon elinten tarjoamien kansallisten sähköisten palvelujen saatavuutta. Tässä voitaisiin harkita kyseisen välineen liittämistä kiinteämmin kansallisiin järjestelmiin siten, että yksityishenkilöt ja yritykset voisivat tehdä pyyntöjä ja saada asiakirjoja suoraan Euroopan oikeusportaalin kautta. Tämä takaisi yhtenäisen käyttökokemuksen kaikilla EU:n virallisilla kielillä, kun taas kansalliset järjestelmät rajoittuvat usein kansalliseen kieleen tai kieliin. Tarkoituksena ei olisi korvata olemassa olevia tai tulevia kansallisia järjestelmiä.

”Oma oikeusportaali” helpottaisi myös oikeuden saatavuutta EU:n rajat ylittävissä menettelyissä, erityisesti eurooppalaisten vähäisten vaatimusten[81] ja eurooppalaisten maksamismääräysten[82] osalta. Tässä yhteydessä se tarjoaisi yksityishenkilöille, yrityksille ja näiden oikeudellisille edustajille EU-tason yhteyspisteen, jonka kautta voisi kirjata vaateita sähköisesti ja viestiä saumattomasti kansallisten toimivaltaisten viranomaisten kanssa. Tämä helpottaisi asianmukaisten välineiden helppokäyttöisyyttä ja soveltamisnopeutta rajoittavien

[79] Edellyttää asianmukaista turvallisuuden tasoa, esim. sähköisen tunnistamisen ja valtuutuksen käyttöä.

[80] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/13/EU, annettu 22 päivänä toukokuuta 2012, tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä (EUVL L 142, 1.6.2012, s. 1). Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU, annettu 25 päivänä lokakuuta 2012, rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta (EUVL L 315, 14.11.2012, s. 57).

[81] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 861/2007, annettu 11 päivänä heinäkuuta 2007, eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä (EUVL L 199, 31.7.2007, s. 1).

[82] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1896/2006, annettu 12 päivänä joulukuuta 2006, eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta (EUVL L 399, 30.12.2006, s. 1).

käytännön esteiden poistamista; tällä hetkellä vaatimukset lähetettään tavallisesti postitse, mihin liittyy riskejä ja mahdollisia viivästyksiä.

Ehdotetut toimet	**Kuka vastaa?**	**Mihin mennessä?**
Linkkikokoelman luominen Euroopan oikeusportaaliin oikeuslaitoksen ja julkishallinnon elinten tarjoamiin kansallisiin sähköisiin palveluihin	Komissio/jäsenvaltiot	2023
EU-tason yhteyspiste, jonka kautta yksityishenkilöt ja yritykset voivat jättää eurooppalaisia vähäisiä vaatimuksia ja maksamismääräyksiä ja viestiä saumattomasti kansallisten toimivaltaisten viranomaisten kanssa	Komissio/jäsenvaltiot	2024

3.8. Yhteistyö-, koordinointi- ja seurantavälineet

Oikeusjärjestelmien digitalisoinnin tilaa seurataan jo säännöllisesti erilaisilla valvontakehyksillä, kuten EU:n oikeusalan tulostaululla, oikeusvaltiokertomuksella ja eurooppalaisella ohjausjaksolla. Koska monia tietoteknisiä välineitä kehitetään edelleen, on tärkeää varmistaa myös eri välineiden yhtenäisyys ja tukea läheistä yhteistyötä EU:n jäsenvaltioiden ja EU:n oikeus- ja sisäasioiden virastojen kanssa sekä koordinoinnin lisäämistä jäsenvaltioiden kesken. Komissio aikookin jatkaa oikeusjärjestelmien digitalisointikehityksen valvomista ja yhteistyön edistämistä uusilla hankkeilla ja säännöllisillä tilannekatsauksilla.

EU:n oikeusalan tulostaulu

EU:n oikeusalan tulostaulu tarjoaa jo nyt vertailukelpoista tietoa kansallisten oikeusjärjestelmien digitalisoinnin eri näkökohdista, esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologian saatavuudesta ja käytöstä. Komissio pyrkii vuodesta 2021 alkaen sisällyttämään siihen lisää digitalisaatiota koskevia tietoja jäsenvaltioista. Tämä mahdollistaa tarkemman edistymisalueiden ja haasteiden seuraamisen.

Kansallisia digitalisointihankkeita koskevien tietojen jakaminen

Komissio esittää jäsenvaltioille ehdotuksia erityisen kansallisia oikeudenkäytön digitalisointihankkeita koskevan osion perustamisesta Euroopan oikeusportaaliin. Näin saataisiin kattava yleisnäkymä hankkeista ja kannustettaisiin yhdenmukaisuuteen.

Digitaalinen oikeusalan ministerifoorumi ja säännöllinen tilannekatsaus

Digitaalinen muutos on käynnissä, ja se edellyttää yhteistyötä kumppanien kanssa sekä kansallisella että EU:n tasolla. Koordinoitu lähestymistapa digitalisaation tukemiseksi ja jatkuva yhteistyö kaikkien kumppanien kanssa ovat keskeisessä asemassa, ja lisäksi tarvitaan vahvaa poliittisia sysäystä.

Kehityksen ylläpitämiseksi komissio järjestää vuonna 2021 verkossa digitaalisen oikeusalan ministerifoorumin, jonka osallistujat ovat korkean tason toimijoita EU:n toimielimistä ja keskeisistä sidosryhmistä. Komissio tarkastelee pidemmällä aikavälillä myös muita

oikeudenkäytön digitalisointia koskevia yhteistyön ja koordinoinnin muotoja, sillä ratkaisujen on oltava kaikkien osapuolten kannalta toimivia. Koordinointia vaativia kansallisia ja EU-tason näkökohtia ovat muun muassa jatkuva kehitys, suunnitellut toimet, kansalliset ja EU-tason rahoitusmahdollisuudet ja tulevaisuuden teknologioiden näkymät. Säännöllinen tietojenvaihto tukee ymmärtämistä ja parhaiden käytäntöjen vaihtamista sekä mahdollistaa esimerkiksi tässä tiedonannossa ehdotettujen toimien valvomisen.

Ehdotetut toimet	**Kuka vastaa?**	**Mihin mennessä?**
Digitalisaation edistymisen seurannan tehostaminen kansallisella tasolla EU:n oikeusalan tulostaulun avulla	Komissio	2021 ja sen jälkeen
Tietojen kerääminen kansallisista oikeudenkäytön digitalisointihankkeista Euroopan oikeusportaaliin	Komissio/jäsenvaltiot	2021 ensimmäisestä neljänneksestä alkaen
Digitaalisen oikeusalan ministerifoorumin järjestäminen	Komissio, jäsenvaltiot, sidosryhmät	2021
Säännöllinen tilannekatsaus oikeudenkäytön digitalisoinnin edistymisestä	Komissio, jäsenvaltiot, sidosryhmät	2021 ja sen jälkeen

3.9. Oikeudenkäytön digitalisointi – valmistautuminen tulevaisuuteen

Digitaaliteknologia kehittyy jatkuvasti. Tietojen hallinnointiin, turvaamiseen ja vaihtamiseen kehitetään jatkuvasti uusia toimintamalleja ja ratkaisuja. Tämä kehitys vaikuttaa myös oikeudenkäytön digitalisointiin. Ilman selvää ja ajantasaista näkemystä siitä, mihin suuntaan kehitys etenee, riskinä on, että digitaalisiin oikeusjärjestelmiin tehdyt investoinnit jäävät tehottomiksi eivätkä anna optimaalista vastinetta rahalle. Uuden teknologian kehittäminen luo myös tarpeen arvioida jatkuvasti sen vaikutuksia etenkin perusoikeuksiin ja tietosuojaan, kuten tekoälyn kehitys osoittaa.

Kaikkien oikeudenkäytön digitalisoinnin parissa työskentelevien on pysyttävä ajan tasalla kehityksen suhteen. Kaikilla toimijoilla on oltava saatavillaan säännöllisesti päivitettävät tiedot, jotta niitä voidaan arvioida juridisesta, teknisestä ja budjettinäkökulmasta ennen investointeja ja suojatoimia koskevien päätösten tekemistä. Lisäksi sekä jäsenvaltioiden että EU-tason huomattavaa tutkimuskapasiteettia voidaan käyttää sellaisten teknologian osa-alueiden tutkimiseen, jotka ovat tärkeitä koko yhteiskunnan kannalta mutta jäljessä kehityksestä vähäisen kaupallisen potentiaalinsa takia.

Eri tahojen, kuten esimerkiksi komission yhteisen tutkimuskeskuksen, tekemä jatkuva tutkimus ja ennakoivat toimenpiteet voisivat olla keskitetympiä ja niiden toimet koordinoidumpia, jotta kaikki oikeudenkäytön digitalisoinnin näkökulmat saisivat ansaitsemansa huomion. Innovaatio- ja ennakointityössä pitäisi etsiä synergioita parhaillaan perustettavaan EU:n sisäisen turvallisuuden innovaatiokeskukseen liittyen.

Kuten monella muullakin politiikanalalla, yhteistyötä ei tarvita pelkästään Euroopan tasolla vaan myös kansainvälisten yhteistyökumppanien kanssa, jotta voisimme parhaiten hyödyntää digitalisaatiota turvallisemman ja tehokkaamman oikeudenkäytön takaamiseksi. Myös

rikolliset hyödyntävät digitalisaation tuomia mahdollisuuksia esimerkiksi tekemällä verkkorikoksia tai käyttämällä digitaalisia välineitä rikosten tekemiseen. Rikolliset ovat oppineet nopeasti hyödyntämään covid-19-kriisin tuomia mahdollisuuksia. Onkin erityisen tärkeää, että oikeus- ja lainvalvontaviranomaisilla on sekä Euroopan tasolla että kansainvälisen yhteistyön puitteissa riittävästi sopivia välineitä, jotta ne pystyvät hankkimaan tarpeellisia ja asianmukaisia sähköisiä todisteita tällaisten rikosten tehokasta tutkintaa ja syytteiden nostamista varten. Sähköisiä todisteita koskeva säädöspaketti[83] tuo kansallisille lainvalvonta- ja oikeusviranomaisille eurooppalaiset esittämismääräykset ja eurooppalaiset säilyttämismääräykset rikostutkinnoissa tarvittavien digitaalisten todisteiden hankkimiseksi palveluntarjoajilta, palveluntarjoajan toimipaikan tai tallennettujen tietojen sijainnista riippumatta. On tärkeää, että jäsenvaltioiden lainsäätäjät vievät komission ehdotukset nopeasti eteenpäin. Lisäksi neuvottelut kansainvälisten yhteistyökumppanien kanssa – sekä Yhdysvaltojen kanssa että Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen eli Budapestin yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan neuvottelujen yhteydessä – on saatava päätökseen.

Ehdotetut toimet	**Kuka vastaa?**	**Mihin mennessä?**
Yhteistyössä yhteisen tutkimuskeskuksen kanssa kehitettävä oikeusalan kannalta oleellisen digitaalisen teknologian valvonta-, analyysi- ja ennakointiohjelma	Komissio/jäsenvaltiot	2021 toinen neljännes
Mekanismin luominen Euroopan oikeusportaaliin oikeusalan kannalta oleellista tietotekniikkaa koskevaa säännöllistä raportointia, analysointia, palautteen antamista ja parhaiden käytäntöjen jakamista varten	Komissio/jäsenvaltiot	2021 toinen neljännes

4. PÄÄTELMÄT

EU:ssa toteutetut toimet ovat jo tuottaneet tuloksia, mutta saatujen tietojen perusteella toimia on tehostettava, jotta voitaisiin hyödyntää nykyaikaisten digitaalisten välineiden koko potentiaali, kunnioittaen samalla kaikilta osin perusoikeuksia.

Covid-19-kriisi on tuonut esiin haasteita ja riskejä, jotka liittyvät oikeusjärjestelmien tehokkaaseen toimintaan poikkeuksellisissa olosuhteissa, ja korostanut tarvetta vahvistaa oikeusjärjestelmän kestokykyä kaikkialla EU:ssa. Toisaalta se on myös käynnistänyt merkittävän siirtymän kohti digitaaliteknologioiden käyttöönottoa yhteiskunnissamme. Tämä siirtymä huomioon ottaen on tärkeää vauhdittaa oikeudenkäytön digitalisointia koskevan EU:n kattavan lähestymistavan kehittämistä ja tarttua kaikkiin mahdollisuuksiin – unohtamatta kuitenkaan asianmukaisia suojatoimia.

[83] Euroopan komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sähköistä todistusaineistoa rikosoikeudellisissa asioissa koskevista eurooppalaisista esittämis- ja säilyttämismääräyksistä, COM(2018) 225 final – 2018 /0108 (COD); Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdenmukaisista säännöistä laillisten edustajien nimeämiseksi todistusaineiston keräämistä varten rikosoikeudellisissa menettelyissä, COM(2018) 226 final – 2018/0107 (COD).